

ПРИБОЩАВАНЕ НА БИБЛИОТЕЧНАТА ОБЩНОСТ КЪМ РЕЗУЛТАТНИ ПРАКТИКИ В ЕВРОПА ЧРЕЗ ПРОФЕСИОНАЛНИЯ ПЕЧАТЕН ОРГАН

**Константина Недкова, Красимира Папазова,
Мария Аргирова-Герасимова**

Приемането на България в Европейския Съюз (ЕС) е не само най-значимото събитие за българското общество, но е и един продължителен процес, който пронизва всички сфери на социалния живот. Библиотеките като културно-информационни институции са призвани да се превърнат в активен фактор за приобщаване към европейските тенденции и ценности. Това поставя и нови изисквания към библиотечните и информационните специалисти в няколко насоки, между които:

- смяна на мисията, стратегията и модела на библиотеките и превръщането им в обществени информационни центрове;
- осигуряване на механизми за разпространение на информация за и от Европейския Съюз, на знания за целите и процесите на интеграцията, съобразени с интересите на различните групи потребители;
- готовност на кадровия потенциал за посрещане на предизвикателствата;
- необходимост на българските библиотечни и информационни специалисти от своевременна и стойностна информация за най-добрите европейски практики.

Пътят за решаване на тези проблеми води през изграждането на национална информационна стратегия за интегрирането ни в ЕС. Въпросът може да се реализира в две посоки:

- готовност на библиотеките да осигурят информация на потребителите;
- ниво на подготовка и информираност на самите библиотекари за тази дейност.

Прилагането на социологическия подход – периодични, емпирични социологически изследвания, е утвърдено ефективно средство за установяване на динамиката в нагласите, желанията и идеите за синхронизиране на нашата практика с европейската. През 2004 г. НБКМ и СБИР проведоха съвместно анкетно проучване за готовността на обществените библиотеки да предоставят информация за ЕС. Картината се допълва с мнението и оценката на участниците в курсовете на ЦПОБ след приключване на обучението. Внимание

заслужават предложенията за нови теми: “Библиотечното дело в ЕС”, “Делникът на библиотекаря в ЕС”, “Читалищната библиотека в променящия се свят като център за европейско образование и възпитание”. Считаме, че тези проучвания изследват ефекта от непрекъдната квалификация, чрез което се приобщаваме към мрежата от европейски образователни центрове и европейски библиотечни стандарти, и необходимостта от координираните усилия на библиотечната общност.

В този контекст могат да се разглеждат и част от резултатите на осъщественото социологическото изследване на тема: “50 години списание “Библиотека” от Секция по социология на СБИР. Една от основните цели на изследването е да изясни интереса на библиотечно-информационните специалисти, студенти и участници в редакционните екипи към иновациите, практиките и подходите на европейските библиотеки, отразени в професионалния печатен орган, а също и ползването на други български и чуждестранни информационни източници.

Структурата на респондентите включва 319 души, от които 256 библиотечно-информационни специалисти от различни видове библиотеки в страната (“Народна библиотека Св. Св. Кирил и Методий”, университетски, академични, регионални, читалищни, училищни библиотеки); 19 представители на редакционните екипи и 44 студента от Катедра “Библиотекознание, научна информация и културна политика” към Философския факултет на СУ” Св. Кл. Охридски”, Специализирано висше училище по библиотеказнание и информационни технологии и Катедра при ВТУ “Св. Св. Кирил и Методий” “Библиотекознание, масови комуникации и чужди езици”.

При подбора на лицата за изследване е приложен методът на типологичната извадка и методът на отзовалите се.

Методиката за набиране и регистрация на социологическата информация включва:

- пряка индивидуална анонимна анкета;
- пощенска индивидуална анкета;
- полустандартизирано индивидуално интервю.

В методиката на изследването екипът включи индикатори, които дават възможност да се установи оценката на читателската аудитория за приноса на списание “Библиотека” в приобщаването на общността към модела на работа на европейските библиотеки:

- най-значимата заслуга на списанието;
- издателска стратегия (тематично-проблемни полета, рубрики, жанрове, публикации и автори с практико-приложна стойност);

- фактори за добрите перспективи на списанието в съвременната информационна среда;
- ползване и на други български и чуждестранни професионални информационни източници;
- нови идеи и предложения към редакционните екипи през призмата на бъдещото ни членство в ЕС.

Най-значимият принос според мненията на респондентите се изразява в публикуването на страниците на списанието на своевременна и изпреварваща информация, новости и актуални проблеми в библиотеките и в библиотечната професия у нас и по света (88 отговора), в библиотечната теория и практика; иновации и тенденции в развитието библиотечното дело. То е източник за поддържане на професионалното ниво и непрекъснатата квалификация, за професионалното израстване. Разширява и задълбочава познанията на библиотекарите, ползването на нормативни документи, стандарти, осигурява професионални консултации, експертна помощ, публикации с методичен характер (42 отговора). Списанието подпомага образователния процес на студентите. Оказва помощ при регистрация, класификация на библиотечните документи, въвеждане на новите технологии, библиотечно-информационното обслужване и т.н. Респондентите считат, че списанието обективно и многоаспектно отразява добрите практики на библиотеките у нас и в чужбина (46 отговора).

Издателската стратегия е ключовият елемент, който гарантира адекватността към новите отговорности пред библиотечната общност. Тя определя тематично-проблемната насоченост, рубриките, жанровото разнообразие и кръга от автори.

Изследването открои разнообразието от теми и проблеми – полезни, търсени и желани от читателите - над 204 проблемни полета, които обхващат:

- информация за съвременното състояние на библиотеките, иновационни практики, превръщането им в обществени информационни центрове, библиотечно сътрудничество (65 отговора);
- изграждане и опазване на библиотечните фондове (30 отговора);
- автоматизация на библиотечно-информационните процеси (28 отговора);
- справочно-библиографското обслужване (включително и на деца, и на лица в неравностойно положение), привличане на нови читатели и потребители, използване на нови, нестандартни форми за работа, четенето и съвременните информационни технологии;

- библиотечен мениджмънт, маркетинг, алтернативно финансиране (34 отговора);
- библиотечно законодателство и нормативна база (22 отговора);
- проекти и програми (планирани и осъществени) в рамките на страни от ЕС и САЩ;
- библиотечни науки, библиотечно образование и продължаващо обучение (15 отговора);
- чуждестранни практики, близки до стандарта на българските библиотеки;

Рубриките в списанието не са постоянни. Те са резултат на интересите и потребностите на читателската аудитория, на концептуалните виждания на редакционните екипи, както и на тяхната способност да улавят и отразяват обективните изисквания на обществото към библиотеките и актуалните проблеми. Като полезни и търсени читателите посочват над 20 рубрики: допълнение към ТДК, нови стандарти, нормативи, експертна помощ, новости, професия, събития, актуални проблеми на библиотечната работа, дискусивно, споделено, юбилеи, календар, библиографски сравки, кръгозор, памет, минало, нови книги, анкети, лица, отзиви, рецензии, посвещения за градители на библиотеките и т.н.

Респондентите предлагат да се разкрият и над 50 нови рубрики като: авторско право и лицензиране, трудово-правна консултация, финансово-счетоводни консултации, гостува библиотека . . . библиотеките и интеграцията в ЕС, библиотеките в света, управление на човешките ресурси, библиотечни сайтове, читателски писма, мнения, препоръки, из чуждестранния професионален печат, международен професионален живот, трудова борса и мн. др.

Факторите, които ще осигурят доброто бъдеще на списанието, се формулират от респондентите като:

- ясна визия, концепция, маркетингова стратегия;
- професионален, комуникативен екип;
- непрекъснатата връзка и сътрудничество с библиотеки в страната и чужбина, с професионални издания;
- нови идеи, релевантна тематика;
- финансиране и спонсориране
- рекламна дейност и разпространение;
- съвременен дизайн;
- създаване на международна редколегия и английска версия;

Особен акцент анкетираните поставят върху създаването на електронен формат на списанието и уебстраница в Интернет: 85.5 % от библиотечно-информационните специалисти, 86.4 % от студентите и 73.7 % от редакционните екипи подкрепят тази идея.

Потвърждава се практиката българските библиотечни специалисти и студенти да разширяват кръга на ползваните източници и обхвата на съдържащата се информация. Те сочат освен българските професионални издания (изданията на СБИР, информационни бюлетини, материали от научни форуми, тематични сборници, издания на НБКМ и други библиотеки, на СВУБИТ, БИК, периодични издания в областта на техниката, културата, образованието, управлението, икономиката) и чуждестранни такива. Сред тях са: “Библиотека”, “Издател”, “Публична администрация”, “Библиотековедение“, “Научные и технические библиотеки”, “Library Journal”, “Information Bulletin“, “IFLA News Letters”, ”New Library World”. Наблюдава се тенденцията за нарастване на ползването и на получаване на информация от български и чуждестранни уебсайтове на библиотеки, на електронни издания, на фирми, издателства и други Интернет ресурси.

Проведеното проучване разкри и наличието някои съществени проблеми, които трябва да намерят по-значително място на страниците на списанието, за да може то успешно да реализира ориентацията на библиотечните специалисти към европейските практики като: държавна политика и библиотечно законодателство, професионален и обществен статут на библиотеките и библиотечната професия, защита на професията; интелектуализиране на библиотеките; библиотеката в условията на пазарната икономика; проблеми на четенето и читателите (особено на децата и младите хора); библиотечна етика и психология, синдикални въпроси, достъп до пълнотекстови чужди бази данни, изграждане на електронни каталози, дигитализация на библиотечните фондове, защита на интелектуалната собственост. Липсата на национална стратегия за автоматизация на библиотечните дейности се посочва като сериозен недостатък, който ще затрудни адаптацията към европейските библиотечни стандарти и обмен на записи. Не по-малко значим е въпросът за чуждоезиковото обучение. Ползването на чужди езици има ключова позиция в процеса на приобщаване на българските библиотеки към европейските. Затова препоръчително е на страниците на списанието да се дискутират и подобни въпроси.

Присъствието на библиотеките в медийното пространство е въпрос, свързан с тяхното присъствие и в европейското публично пространство. Това утвърждава техния авторитет и изгражда съвременният им облик, привлича лобисти, дава възможност за сравнение и оценка за мястото им в системата на европейските библиотеки.

На заключителния оценъчен и проективен въпрос в анкетата респондентите изразиха повече от 100 мнения: Няма да се спираме на критичните бележки и препоръки, които се отнасят до спецификата на списанието, а до тези, които могат да се отнесат към разглежданата тема, а именно, приобщаването ни към европейската библиотечна общност. Необходимо е да се разшири географският кръг на сътрудниците на списанието като се привличат автори от европейските страни. Читателите искат повече преводни публикации с разнообразна тематика, свързани с добрите европейски практики, по-широко отразяване на събитията в международния професионален живот и рецензиране на чуждестранни библиотечни издания. Това ще разшири българското библиотечно пространство и ще съдейства за установяване на по-активни контакти и сътрудничество с чуждестранни библиотечни списания. Добре би било да се възприеме практиката на водещи страни да се публикуват паралелни текстове и на чужди езици, което ще повиши четивността на списанието и ще позволи на чуждестранните специалисти да се запознаят с нашите библиотеки, постижения, опит, насоки за развитие. Необходимо условие за нашата европейска интеграция е превръщането на библиотеките в обществени информационни центрове и отразяване на страниците на професионалния печат оценката на различни представители на обществеността - местна и национална власт, неправителствени и граждански организации, видни личности за ефекта от дейността на библиотеките и библиотечната професия. Разширяването на тематичния обхват на списанието трябва да се насочи към интердисциплинарен подход на включваните публикации – “култура – медии – културология – изкуство”, “библиотеки – архиви – музеи”, “културно-историческо наследство – библиотеки”, “библиотерапия”.

Изследването посочи, че социологическите изследвания са ефективно средство за задълбочен анализ за постигнатото, недовършеното и предстоящото, за релевантен отговор на очакванията на библиотечната общност и читателската аудитория.

Изследването установи, че списание “Библиотека” заема значимо място в професионалния живот на библиотечната общност. И тук бихме искали да цитираме оценки: “Списание “Библиотека” е моята настолна професионална енциклопедия”; “Списанието е полезно за обогатяване на знания за библиотечния свят и подсказва идеи за решаване на проблеми”. Едновременно с това се откриха и много нови рационални и съвременни идеи и стратегии за неговото успешно развитие, което ще да ни приближи до европейското библиотечно дело.